

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΟΔΙΚΩΝ

Ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Ἀγγέλου Βλάχου τῇ 27
Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Ζαπτεῖῳ μεγάρῳ.

Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε σελ. 265

Ἡ συλλογὴ «τὸ Σურτάρι μου» ἀποτελεῖται ἐκ δεκατεσσάρων λυρικῶν ποιημάτων, γεγραμμένων εἰς ἱκανῶς καθαρὰν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ τοσοῦτον δυστυχῶς δυσαναγνώστων, ἕνεκα τῆς κακῆς αὐτῶν γραφῆς, ὥστε πολλάκις ἡσθάνθησαν τὸν πειρασμὸν οἱ κριταὶ ν' ἀπαλλάξωσι τῆς περαιτέρω βασάνου τοὺς κοπιῶντας καὶ πονοῦντας αὐτῶν ὀφθαλμούς, καὶ θὰ τὸ ἐπραττον ἴσως ἐπὶ τέλους, ἂν δὲν εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κενώσωσι τὸ ποτήριον μέχρι πυθμένος. Τῶν ποιημάτων τούτων τέσσαρα μὲν, τὰ μακρότερα, «ἡ Μόρφη», «ἡ Κόρη τοῦ Χρυσικοῦ», «ἡ Νυφούλα» καὶ «ἡ Μπίλιω» φέρουσι τὸν τύπον τῶν θρύλων ἢ παραδόσεων τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, τὰ δὲ λοιπὰ εἰσὶν ἐρωτικὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ποιήματα, ἐλαφρὰ μάλλον καὶ παιγνιώδη ἢ βάθος καὶ ἀλήθειαν αἰσθημάτων μαρτυροῦντα. Ὁ ποιητὴς εἶνε προδήλως νέος, δὲν στερεῖται δὲ ποιητικῆς εὐφυΐας, καὶ φαίνεται ἰδίως ἐμπεφορημένος τοῦ πνεύματος τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾠσμάτων, ὧν ἐπιτυχῶς πολλὰ μιμνῆται τὸ ἀφελές τῆς ἐκφράσεως. Εἶνε ὅμως ἀρχάριος ἐτι περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν νοημάτων του καὶ ἀδέξιος περὶ τὸν χειρισμὸν τοῦ στίχου· διὰ τοῦτο δὲ ἐκεῖνο μὲν πλατύνει ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐξασθενεῖ, τοῦτο δὲ χαλαροῖ πολλάκις διὰ λέξεων περιττῶν καὶ χαμαιζήλων ἐπαναλήψεων. Καὶ τὸ νῆμα δὲ τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ πηγῆς δὲν εἶνε πανταχοῦ διανυγές· οὐδὲ ἴλλος ἐλευθερον, ὥς ἐν παραδείγματι ἐν τοῖς ποιήμασιν ὁ «Βαρὺς ὄρκος» καὶ ἡ «Μαγδαληνή». Εἰς δείγμα τῆς ποιητικῆς ἰδιοφυΐας τοῦ ποιητοῦ ἀναγινώσκωμεν ἐν τῶν καλλίστων αὐτοῦ ποιημάτων, τὴν «Κόρην τοῦ Χρυσικοῦ» ἀποσιωπῶντες μόνον ἐξ αὐτῆς στίχους, ἐντελῶς περιττεύοντας.

Ἡ κόρη τοῦ Χρυσικοῦ

Ὁ Χρυσικός δουλεύει στ' ἀργαστήρι του
μὲ χίλια δύο πετράδια ἀζετιμητά,
καὶ ἡ ξανθούλα κόρη του ἡ Ἐλενιώ
ὅλημερίς κοντὰ του παραστέκεται.
Καὶ μιὰ θωρεῖ αὐτὸς τῆς διαμαντόπετρας,

καὶ μιὰ γυρνᾷ τὰ μάτια του 'στὴν κόρη του·
— Πολλὰ πετράδια εἶδα μυροζήλευτα,
μὰ σὰν ἐστὲ κανένα, κόρη μου, ποτέ.

Τὰ λόγια του ἀκόμη δὲν ἀπόσπασε,
κι' ἓνας λεβέντης μπαίνει 'στ' ἀργαστήρι του·
— ὦρα καλὴ σας, κοπελιά καὶ γέροντα.
Στὴ χώρα μέσα, ὅπου κι' ἂν ἐρώτησα,
» ἄλλος δὲν εἶνε σὰν καὶ σὲ στὴν τέχνη σου,
» τ' ἀσήμι νὰ δουλεύῃ καὶ τὸ μάλαμα.
» Καὶ νὰ μοῦ κίνησ' ἦρθα μιὰ παραγγελιά·
» ἓνα χρυσὸ στεφάνι γιὰ τὴν ἔμμορφη,
» ποῦ σὲ λιγάκι θὰ τὴν κάνω ταῖρι μου».

Εἶχε τελειώσει τὸ στεφάνι τὸ χρυσό,
κι' ἡ Ἐλενιώ μονάχη μόλις βρέθηκε,
τὸ πέρνει καὶ τὸ βάζει 'στὸ κεφάλι της·
— Αὐτὴ ποῦ θὰ τὸ βάλῃ, τί καλότυχη! »
Δὲν εἶχανε περάσει μέραις κάμποσαι,
καὶ νὰ σου ὁ λεβέντης μπρὸς 'στὴν πόρτα τους.
Πέρνει στὰ χέρια τὸ στεφάνι τὸ χρυσό,
καὶ ὅλο τὸ κυττάζει μὲ κρυφὴ χαρά.
— Ἦθελα, λέει, Χρυσικέ, νὰ μοῦ 'κάνες
» κι' ἓνα δαχτυλίδι ἐμμορφο, μικρό,
» καὶ γύρω γύρω νά'χῃ διαμαντόπετρας,
» γιὰ τὴ ξανθούλα ποῦ θὰ κάνω ταῖρι μου».
Τὸ δαχτυλίδι μόλις ἀποτέλειωσε,
καὶ πάλι μόνη βρέθηκε ἡ Ἐλενιώ·
τὸ παίρνει καὶ τὸ βάζει 'στὸ χεράκι της.
— Αὐτὴ ποῦ θὰ τὸ βάλῃ, τί καλότυχη! »

Δὲν εἶχανε περάσει μέραις κάμποσαι,
καὶ νὰ σου ὁ λεβέντης 'στ' ἀργαστήρι του.
Τὸ δαχτυλίδι βλέπει καὶ τοῦ ἄρεσε.
« Δὲν ξέρω, πῶς τῆς πᾶνε τῆς ξανθούλας μου,
» κι' ἔλα νὰ στὰ φορέσω σέ, κοπελά μου.
» Εἶνε κι' αὐτὴ ξανθούλα ἡ ἀγάπη μου,
» καὶ 'σὰν ἐμένα ντροπαλὴ καὶ ἔμμορφη».

Ἦταν ἡ κόρη στολισμένη γιορτινὰ,
καὶ γιὰ νὰ πᾶι στὴν ἐκκλησίαν ἐτοιμῇ.
Στὸ πλάι τοῦ λεβέντη στέκεται ὀρθή,
κι' ἀπ' τὴν πολλὴ ντροπὴ τῆς ἐκοκκίνησε,
κι' ἐγίνηκε ἀκόμη ἔμμορφωτέρα.
Κι' αὐτὸς τὸ δαχτυλίδι τῆς ἐπέρασε,
καὶ τὸ στεφάνι τῆς φορεῖ στὴν κεφαλὴ.

« Εὐὸ εἶσαι ἡ Ἐλενιώ μου καὶ τὸ ταῖρι μου »
» γιὰ σένα ἔχω τὸ στεφάνι τὸ χρυσό,
» γιὰ σένα ἔχω καὶ τὸ δαχτυλίδι μου »

Τὰ «'Αγάπης λόγια» εἶνε συλλογὴ τοιαύτα δύο δεκατετραστίχων (sonetti), διηρημένων ἄνευ ἐσωτερικοῦ τινος λόγου εἰς τέσσαρας σειράς καὶ ἀντικείμενον ἔχοντων τὰς περιπετείας ἔρωτος — εὐτυχούς ἢ ἀτυχοῦς, δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐννοήσωσιν οἱ κριταί, διότι ὁ ποιητὴς ἐπιτηδεύει μετὰ γάλην νοημάτων ἀσάφειαν. Σπανίως που φαίνεται συνειδὼς τί θέλει νὰ εἴπῃ, καὶ ὁσάκις τοῦτο συμβαίνει, σπανίως κατορθοῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ. Πολυλάκις δὲν καὶ τὸ αὐτὸ ποιημάτιον κλαίει συγχρόνως καὶ γελά, λήγει δ' ἐνίοτε ὅπου ἤκιστα ἡδύνατό τις νὰ προσδοκᾷ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ τὸ τέλος. Τοῦτο δὲ κυρίως τὸ σκότος τῶν νοημάτων, καὶ τῆς ἐρμηνείας τὸ ἄστοχον, καὶ τὸ περινενοημένον τῆς ἐκφράσεως ἀποτελοῦσι τὸ μέγιστον ἐλάττωμα τῶν ποιημάτων τούτων, ἅτινα καὶ αἴσθημα πολλοῦ ἐλέγχουσι καὶ ποιητικὴν εὐφραν. Καὶ ἡ γλώσσά των δ' αὐτὴ — κατ' ἐπίφασιν μὲν δημοτικὴ, κατὰ βάθος δὲ πολυμιγὲς κοῤῃμα λέξεων καὶ τύπων τῆς καθαραιούσης ὁμοῦ καὶ τῆς δημώδους, — ἐπαυξάνει πολλοῦ τοῦ νοήματος τὴν ἀσάφειαν. Ὀλίγα, τρία ἢ τέσσαρα μάλιστα δεκατετραστίχα εἰσιν εὐνοητότερα καὶ ἀρτιμελέστερα. Τοιοῦτον δὲ τὸ ἐπόμενον:

Ἐφες μὲ δάκρυα πλάγιασα πικρά, καὶ τόρα
μ' ἐξύπνησ' ἕνα ὄνειρο γλυκὸ 'σὺν χάρδι.
Εἶδα πῶς ἦσσαν αὐτὴ τῇ ξένῃ γῶρᾳ,
καὶ λουλούδα μαζεύαμε 'ς ἕνα λειβάδι.

Παίρνεις χρυσὴ κλωστή καὶ δύο λουλούδια δένεις,
τῶνα γλυκὸ, τ' ἄλλο λευκὸ, δροσιὰ γεμάτο.
Τὸ ἕνα τῆς ἀγάπης μας τῆς περασμένης,
τὸ ἄλλο τῆς ἀντάμωσής, — τὸ περὶ δροσάτο.

Ὁ δόλιος ἐγονάτισα μ' εὐλόβεια ἐμπρὸς σου.
τὰ πῆρα καὶ τ' ἀσπιάσθηκα 'σὺν εὐαγγέλιῳ!
Δὲν πρόφθασα νὰ ξαναἰδῶ τὸ πρόσωπό σου,

δὲν πρόφθασα νὰ ξαναἰδῶ τὸ χαμογέλιο.
Βεῖπνησα.... καὶ γύρω μου δὲ βλέπω ἄλλο
παρὰ τοῦ ὄνειρου τῶναιρο ποῦ τώρα ψάλλω.

Τὸ ποιημάτιον τοῦτο θὰ ἦτο, ἐννοεῖται, πολὺ καλλίτερον, ἂν ἐστρεφεῖτο τὴν «εὐλόβειαν» καὶ τὸ «εὐαγγέλιον».

Πρὶν ἢ ἐπιληφθῶμεν τῆς ἐξετάσεως τῶν υπολειπομένων ἔτι τεσσάρων λυρικῶν συλλογῶν, ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ παρεμβάλωμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινα γενικώτερα περὶ τῆς γλώσσης, εἰς ἣν εἶνε γεγραμμένοι τρεῖς ἰδίως ἐξ αὐτῶν, οἱ «Στίχοι Ἐλευθερίου», τὸ «Μαντεῖον τῆς Ψυχῆς» καὶ «ὁ Καθρέπτης τοῦ Πύργου μου».

Τὴν γλώσσαν αὐτὴν, περίεργον κοῤῃμα λέξεων, τύπων, σχηματισμῶν καὶ φράσεων εἰλημμένων τῶν μὲν ἐκ τῆς καθαραιούσης γλώσσης, τῶν δὲ ἐκ τῆς δημοτικῆς, ἄλλων ἐκ διαλέκτων ἀγνωστων εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ ἄλλων ἐκ ξένων γλωσσῶν, φαίνονται δυστυχῶς σήμερον ἀσπαζόμενοι οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ποιητῶν, καὶ γράφουσιν αὐτὴν ἄλλος ἀλλοίαν, πεποίησιν μὲν

ἔχοντες ὅτι ἕκαστος αὐτῶν, ὡς πτεροφυῶν τὴν Δάντην ἢ Γάλλος symboliste, δημιουργεῖ τὴν μόνην προσήκουσαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν γλώσσαν, φρονούντες δὲ παραδόξως, ὅτι ἄλλο πρέπει νὰ ᾔνῃ τοῦ πεζοῦ λόγου καὶ ἄλλο τοῦ ποιητικοῦ τὸ ἰδίωμα. Ἡ ποίησις, λέγουσιν, ἀποτείνεται καὶ πρέπει ν' ἀποτείνεται εἰς τοὺς πολλοὺς, ἀλλ' οἱ πολλοὶ δὲν ἐννοοῦσι τὴν καθαραιούσαν. Κάτω λοιπὸν ἡ καθαραιούσα. Οἱ κριταί δὲν ἐννοοῦσι βεβαίως ὅτι ἀποστολὴν ἔχουσι ν' ἀποφανθῶσι περὶ γλωσσικῶν ζητημάτων, γνωρίζουσι δὲ ἄλλως ὅτι αἱ περὶ τοιούτων ἀτομικαὶ γνώμαι ἤκιστα ἐπιδρῶσιν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν οἷας δὴποτε γλώσσης. Δὲν ἐννοοῦσιν ὅμως ἐπίσης καὶ τὸν ἐκ συστήματος ἀποκλεισμὸν τῆς καθαραιούσης ἐκ τῆς ποιήσεως, καὶ τοῦτο μάλιστα διὰ τὸν λόγον δῆθεν, ὅτι τὴν γραφομένην σήμερον γλώσσαν δὲν ἐννοοῦσιν οἱ πολλοί, εἰς οὓς κυρίως ἀποτείνεται καὶ πρέπει ν' ἀποτείνεται ἡ ποίησις. Καὶ ἂν ἐπὶ στιγμὴν παραδεχθῇ τις, — ὅπερ ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, δὲν ἀληθεύει, — ὅτι ἡ ποίησις, ἡ τελειοτάτη καὶ ὑψίστη τῶν ὥραιων τεχνῶν μόνον εἰς τῶν πολλῶν καὶ πάντοτε εἰς τῶν πολλῶν τὴν διάνοιαν καὶ τὸ αἶσθημα, οὐδέποτε δὲ καὶ εἰς τῶν ταλαιπώρων ὀλίγων πρέπει ν' ἀποτείνεται, τίς δύναται σπουδαίως νὰ ἰσχυρισθῇ καὶ ν' ἀποδείξῃ σήμερον, — ὅτε ἐν Ἀθήναις μόνον δέκα περίπου χιλιάδες φύλλον καθημερινῶν ἐφημερίδων ἀναγινώσκονται καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, — ὅτι ἡ γραφομένη καθαραιούσα γλώσσα δὲν ἐννοεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν; Ἀλλ' ἔστω καὶ τοῦτο. Ἄς παραιτήσωμεν διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἃς προγράψωμεν, ἃς ἀποκλείσωμεν τῆς ποιήσεως τὴν καθαραιούσαν γλώσσαν ταύτην δὲ λέγοντες, δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως τὸ γλωσσηματικὸν ἐξάμβλωμα, τὸ ἀξίωσιν ἔχον νὰ πνίξῃ τὴν ἑλληνικὴν γλώσσαν ὑπὸ τὴν σχολαστικὴν αὐτοῦ πτέρυν, ἀλλὰ τὴν ὥραιαν ἐκείνην, τὴν εὐχρουν, τὴν εὐπλαστον καὶ μελωδικήν, τὴν ῥυθμιζομένην ὑπὸ τοῦ ἀκραίφονος ἑλληνικοῦ πνεύματος, τὴν γλώσσαν, ἣτις δι' αὐτὴν ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ῥευστότητα, ἣν κατηγοροῦσιν αὐτῆς ὅσοι δὲν θέλουσιν ἢ δὲν δύνανται νὰ τὴν μεταχειρισθῶσιν, ἀποβαίνει εἰς χεῖρας καλλιτέχνου ἢ κομφοτάτη καὶ ὥραιότατη τῶν σημερινῶν γλωσσῶν τὴν γλώσσαν τέλος, ἣν γράφει ὁ Βερναρδάκης καὶ ὁ Βυζάντιος τὴν γλώσσαν, εἰς ἣν ἔγραψεν ὁ Ζαλοκώστας τοὺς ὥραίους τούτους στίχους:

«Ὅπου ὑπῆρχε σκοπιὰ, ὅπου παρόδων πόροι
σκοποὶ φυλάττουν ἀφανεῖς, ἀνομιῶν ἐργάται
εἰς τὴν φυλλίνην τῶν στρωμνῶν κοιμῶνται ὀπλοφόροι
ὁ Φῶτος ἔννατος, αὐτῶν ἀνάμεσα κοιμᾷται.»

Εἰς τὴν εὐώνυμον πλευρὰν ἀνάκειτ' ἐπὶ κλίνης,
ἀλλὰ δὲν εἶνε σκυθρωπαὶ αἱ συνεχεῖς ὀφρὺς του.

ὕπνος τὸν εὗρεν εἰς στιγμὴν ἀγρίας εὐφροσύνης,
κ' ἐγράφη κ' ἔμεινεν ἔκτος ἡ χλευστὴ τῆς ψυχῆς του.

Σχεδὸν γελᾷ. Δὲν εἶν' αὐτὴ ἡ ὄψις του ἡ πρώτη,
σύννοος καὶ κρύπτουσα τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ βάθη.
Γελᾷ, . . . καὶ ὅμως βδελυκτὰ ἀπεικονίζει πάθη
οὕτω φωρᾶται ἡ ψυχὴ, ὅταν ἡ σὰρξ ὕπνωται.

τὴν γλώσσαν, εἰς ἣν ἔγραψεν ὁ Ῥαγκαβῆς τὰς
ἀμιμήτους ταύτας στροφάς :

Ἦ ἔκτασις τοῦ ἀχανοῦς
Αἰγαίου ἐκτοιμᾶτο,
κ' ἔβλεπες δύο οὐρανοὺς
ὁ εἰς ἣν ἄνω κυανοῦς,
γλαυκὸς ὁ ἄλλος κάτω.

Αἱ διαλείπεται πνοαὶ
τοῦ ἔαρος ἐφύσων
ἀμφιβολοὶ καὶ ἀραιαὶ
μακρὰν δ' ἐφαίνοντο σκιαὶ
αἱ κορυφαὶ τῶν νήσων.

τὴν γλώσσαν, εἰς ἣν ἔγραψεν ὁ Καρασούτσας
τοὺς θαυμασίους τοῦτους στίχους :

ᾠ ματαιότης τῶν ἐπιγείων!
Ἦ πομπὴ αὕτη τῶν μεγαλείων,
ὡς μία Νεῖλου πλημμύρα πᾶσα,
ἡ ἀναβᾶσα καὶ καταβᾶσα,
ὡς μία Νεῖλου πλημμύρα ἦτον
ὅλ' ἡ πομπὴ των.

Ἄς ἀποκηρύξωμεν λοιπὸν τὴν γλώσσαν ταύ-
την, εἰς ἣν ἐγράφη ὅτι κάλλιστον ἔχει μέχρι
τῆς σήμερον νὰ ἐπιδείξη ἡ νέα ἑλληνικὴ φιλο-
λογία, διότι, . . οὕτε ἐννοήθη οὕτ' ἐννοεῖται δη-
θεν, οὕτ' ἐξετιμήθη οὕτ' ἐκτιμᾶται ὑπὸ τῶν
πολλῶν. Ἄς δεχθῶμεν δὲ καὶ ἄς καθιδρύσω-
μεν ὡς ἀπόλυτον κυρίαν τοῦ ἑλληνικοῦ Παρανα-
σοῦ . . . τίνα ; Τὴν δημοτικὴν ἄρα γε ; τὴν κα-
θαράν καὶ γνησίαν γλώσσαν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν
ἀγμάτων, ἣν μετὰ τοσαύτης χάριτος καὶ δυνά-
μειος ἔγραψαν ὁ Ζαλοκώστας καὶ ὁ Παράσχος,
σπανίως δὲ σήμερον ἀσπάζονται πλέον ὀλίγοι
τῶν νεωτέρων ποιητῶν ; Ἀγαθὴ τύχη ! Οἱ κρι-
ταὶ οὐ μόνον δὲν καταδικάζουσι τὴν δημοτικὴν
γλώσσαν, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα πρῶτοι ἀναγνωρί-
ζουσιν, ὅτι εἰς εἶδη τινὰ λυρικῆς ποιήσεως αὐτῆς
μάλιστα καὶ ἰδιαίτατα ἐμπρέπει τὸ ἀπέριτον
καὶ ἀρελὲς κάλλος, ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ δύναμις.
Ἀλλὰ ἀρκεῖ ἄρα γε ὁ λεκτικὸς αὐτῆς πλοῦτος
εἰς ἔκφρασιν πασῶν καὶ τῶν λεπτοτάτων ἀπο-
χρώσεων ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ὁποῖας ἰδίως
ἀσμενίζει σήμερον ἡ τοσοῦτον περιγραφικῶς λε-
πτολογουσα νεωτέρα ποιητικὴ ; Οὐχὶ βεβαίως ; τὸ
οὐχὶ δὲ τοῦτο δὲν ἀπαντῶμεν μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ
καὶ οἱ πωροστᾶται αὐτοὶ τῆς νέας γλωσσικῆς
σγολῆς. Οὕτω δέ, ἀφοῦ ἡ μὲν καθαρὴ γλῶσσα
δὲν ἀρμόζει, ἡ δὲ δημοτικὴ δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ πᾶν
διανόημα καὶ πᾶν αἰσθημα τῶν νεωτέρων ἡμῶν
ποιητῶν, προέκυψεν εἰς μέσον ἡ νέα ποιητικὴ

γλῶσσα, ἡ κάλλιον εἰπεῖν αἱ νέαι ποιητικαὶ γλῶσ-
σαι, ὧν ἐκάστην ἕκαστος αὐτῶν δημιουργεῖ ἐκά-
στοτε πρὸς ἰδίαν χρῆσιν καὶ τέρψιν τῶν ἐννοούτων
αὐτὸν ἀναγνωστῶν. Ἡ γλῶσσα αὕτη δὲν εἶε ἡ
καθαρεύουσα, δὲν εἶνε ἡ τῆς δημοτικῆς ποιήσεως,
δὲν εἶνε ἡ λαλουμένη κοινῶς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ
λαοῦ, δὲν εἶνε τέλος διάλεκτός τις ὠρισμένη τῆς
Ἑλλάδος· ἀλλ' εἶνε ὅμως πάντα ταῦτα ἡμοῦ, καὶ
κάτι περισσότερον. Τὸ περισσότερον δὲ τοῦτο
εἶνε αἰπρὸς τὴν ἐκάστοτε ποιητικὴν ἀνάγκην δη-
μιουργοῦμεναι ὑπὸ τῶν ποιητῶν νέαι λέξεις
κατὰ κανόνας ἐτυμολογικοὺς πρωτοφανεῖς καὶ
ἀνηκούστους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κατ' οὐδένα μὲν
κανόνα, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις δὲ μόνον τοῦ στί-
χου καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Ἀρνούμενοι δὲ οὕτω
τὸν λεκτικὸν αὐτῶν πλοῦτον οἱ δημιουργοὶ τῆς
νέας γλώσσης ἐκ τε τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς δημο-
τικῆς καὶ παντὸς διαλεκτικοῦ ἰδιώματος, εἰς τε
τῶν αἰθουσῶν καὶ τῶν τριόδων, ποῖαν ἄρα ἔ-
χουσι γραμματικὴν ; Διότι, ὅσον καὶ ἂν περι-
φρονηθῇ ἡ πεζὴ αὕτη λέξις : « γραμματικὴ », εἶνε
ὅμως καὶ ὑπῆρξε πάντοτε ἀπαραίτητον πάσης
γλώσσης θεμέλιον, οὐδ' αὐτῆς τῆς ἐν μακαρίᾳ
τῇ λήξει Volapuk ἐξαιρουμένης. Ἡ γραμματικὴ
τοῦ νέου ποιητικοῦ ἰδιώματος εἶνε κυρίως εἰπεῖν
ἑλλειψίς γραμματικῆς· τοσοῦτον εἶνε εὐρεῖα καὶ
ἄνετος. Ἐχει τὰς θύρας τῆς ἀναπεπταμένης εἰς
τε τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς δημώδους γλώσσης τοὺς
τύπους, καὶ πλὴν αὐτῶν εἰς πᾶσαν ἔτι νέαν δια-
λεκτικὴν τῶν παραλλαγῶν. Προσθέτει, ἀφαιρεῖ
καὶ μεταβάλλει συλλαβὰς κατὰ τὸ δοκοῦν· κλί-
νει τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα ὅτε μὲν κατὰ
ἑνεοφώντα, ὅτε δὲ κατὰ Λασκαράτον καὶ ἄλ-
λοτε κατὰ Ψυχάρην, καὶ παρίσταται οὕτω,
ἀπλῶς εἰπεῖν, ἡ ἐλευθερωτάτη πασῶν Κέρκυρα
τῶν γραμματικῶν.

Τοιαύτη δι' ὀλίγων ἡ γλῶσσα, εἰς ἣν ἐπαγ-
γέλλονται τὸ κράτος τοῦ ἑλληνικοῦ Παρανασοῦ οἱ
νέοι ἡμῶν ποιηταί, ἡ γλῶσσα, ἣν ἀποκαλοῦσι μὲν
οὗτοι ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἣν οὐ
μόνον οἱ πολλοί, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι κα-
τορθοῦσι πάντοτε νὰ ἐννοήσωσι. Γλῶσσα αὐτό-
χρομα συνθηματικὴ, κρᾶμα συμμιγὲς καὶ παν-
τοδαπόν, δυνάμενον νὰ χαρακτηρισθῇ προσφυδῶς
μόνον διὰ τῆς ἀθανάτου λέξεως τοῦ μακαρίτου
Νεοσολοῦ : Κορακιστικά.

Εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτὴν εἶνε γεγραμμένα
πάντα σχεδὸν τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγῶνος τὰ ποιήματα
πλὴν ὀλίγων, ὧν τέσσαρα μὲν διακρίνει ἡ κα-
θαρεύουσα, δύο δὲ ἡ τρία ἢ μᾶλλον ἡ ἥττον κα-
θαρὰ δημοτικὴ.

Οἱ κριταὶ νομίζουσιν, ὅτι ἤθελον παραλείψει
τὴν ἐκπλήρωσιν ὑπερτάτου καθήκοντος, ἂν μετὰ
τὰ εἰρημένα, δὲν ἀπέτεινον πρὸς τοὺς νέους ποιη-
τὰς τῆς Ἑλλάδος, ὧν πολλοὶ εὐτυχῶς διαπρέ-
πουσιν ἐπὶ ποιητικῇ εὐφυίᾳ, τὴν εἰλικρινῆ ταύ-

την καὶ ἀπὸ ἀγαθῆς γνώμης συμβουλὴν. Ἄς μὴ ἐλκύῃ αὐτοὺς τὸ παράδοξον, ὅπερ λάμπει μὲν ἐνίοτε μακρόθεν, ἀλλ' οὔτε φωτίζει οὔτε θερμαίνει. Ἄς παραιτηθῶσι γλωσσικῆς πυργοποιίας, ἥτις — ἔστωσαν βέλαιοι περὶ τούτου — οὐδὲν γλωσσικῶς βιώσιμον δύναται νὰ παραγάγῃ, καὶ ἃς περιβάλωσι τὰς ιδέας αὐτῶν τὴν ὥραιον καὶ ἀληθῶς ζωντανὴν γλῶσσαν, ἣν ἀναγινώσκουσιν καὶ ἐννοοῦσι σήμερον πάντες οἱ δυνάμενοι ν' ἀναγινώσκουσιν Ἕλληνες. Ἄς ἐπιμεληθῶσι δὲ νὰ μορφώσωσι καὶ καλλύνωσιν αὐτὴν διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων, ἐμφορούμενοι τὸ ἀκραίον καὶ ἀδιάστροφον πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις κατὰ τοῦτο μένει μία πάντοτε καὶ ἀμετάβλητος. Ἄς γράφωσι τέλος, ἂν προτιμῶσι, καὶ δύνανται, τὴν καθαρὰν καὶ γνησίαν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἣν ἀπηθανάτισεν ἡ μούσα τῶν δημοτικῶν ἁσμάτων καὶ εἰς ἣν ψάλλει ἔτι σήμερον ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Ἄς ἀρκεσθῶσι τέλος γεννῶντες ιδέας, καὶ ἃς παύσωσι προσπαθοῦντες νὰ γεννήσωσι γλῶσσαν. Τὰς γλώσσας γεννᾷσι καὶ διαπλάττουσιν μόνον οἱ λαοί.

Ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 23 Συλλογὴ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Στίχοι ἐλεύθεροι» καὶ περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς ποιήματα: Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Κριτάς, ὁ Πύθων, ὁ Οἰδίπους, ὁ Λαοκόων, ὁ Ἀνθωπος, εἰς τὸν Τυρταῖον, τὸ Κτῆνος, τὸ Αἶμα, Ὡς τοὺς στίχους μου. Ὁ ποιητὴς ὀνομάσας τοὺς στίχους αὐτοῦ «ἐλευθέρους», ὑπέλαβε βεβαίως, ὅτι ἐλάβανεν οὕτω τὴν ἄδειαν νὰ εἴπῃ ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ὅ,τι ἤθελε καὶ ὅπως ἤθελεν. Οὕτω δὲ καὶ ἔπραξεν, ὑπερβὰς μάλιστα πολλὰ καὶ τῆς αὐτογνώμονος ταύτης ἐλευθερίας τὰ ὅρια. Τὸ μετριώτατον αὐτοῦ ποιητικὸν τάλαντον εἶνε σατυρικὸν μᾶλλον καὶ πικρόχολον, ἐξολισθητικὸν ἐνίοτε μέχρις ἀκοσμίας καὶ ὕβρεως, προπηλακίζον δὲ εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε καὶ αὐτὰ τὰ ἥκιστα προπηλακισμοῦ ἄξια. Ὁ ποιητὴς ἔχει προδήλως στιχουργικὴν εὐχέρειαν, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ κυριώτατον αὐτοῦ νόσημα· ἐλέγχει δ' ἐνιαχοῦ καὶ δύναμιν ἐκφράσεως, ἣν ὅμως σπαταλᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παλαιῶν κατ' ἀνεμομύλων, ὡς ὁ ἀθάνατος ἦρος τοῦ Σερβάντη. Ὁ ἀναγινώσκων τοὺς στίχους του ἀμφιβίλλει πολλάκις, ἂν ἔχει ἐνώπιόν του προϊόντα ἐντελῶς ὕγιους καὶ νηρούσης διανοίας· τοσοῦτον εἶνε παραπαῖον μὲν τὸ νόημα, χυδαία δὲ πολλὰ καὶ ἀσχημῶν ἢ φράσις. Τὴν ἀμφιβολίαν δὲ ταύτην ἐντείνει ἔτι μᾶλλον καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ἱερά καὶ μέχρι πρὸ ξυσμοῦ κορυφουμένη ἀγανάκτησις τοῦ ποιητοῦ ἀφορμὴν ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πράγματα ἀδιάρροα καὶ ἀνώδυνα, ἢ ἄξια μειδίαματος μόλις καὶ ἴτω· τὸ πολὺ ξηρὰς ἀποδοκιμασίας. Τὴν γλῶσσαν τῶν «Ἐλευθέρων στίχων» ἀποτελοῦσιν οἱ κλισιακοὶ ἀπράγματα τῆς καθημερινῆς, ἀνάμικτοὶ γράφοι λέξεων καὶ φράσεων οὐ μόνον τῆς δη-

μοτικῆς ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς χυδαίας, ἐν πάσῃ δυνατῇ ἀκολατίᾳ μᾶλλον ἢ ἐλευθερίᾳ. Εἰς ἀποδείξιν τῶν εἰρημένων ἔστω τὸ ἐξῆς μικρὸν ἀποσπασμα ἐκ τῆς «πρὸς τοὺς Κριτὰς ἐπιστολῆς» τοῦ ποιητοῦ, ἐν ᾧ ἐξηγεῖ οὗτος πρὸς αὐτοὺς τί θὰ ἦσαν ἂν δὲν εἶχον ἐκλεχθῇ κριταί.

«.. ἄλλῃως» — λέγει, —

...δὲ θὰ κρατούσατε στὰ χέρια αὐτὴν τὴν ὥρα τοῦ Πνεύματος τῆς γῆς αὐτῆς τῇ δοξαζομένη τυχῇ, μὰ θὰ δουλεύατε σιγά, κρυμμένοι σὲ μιὰν ἄκρη, δίχως ἐνὶ ὑπάρχετε κανένας νὰ τὸ ξέρῃ, δίχως σὲ ὅ,τι κάνετε βλέμμα νὰ μὴ (sic) γυρίζῃ, καὶ κάθε ὥρα καὶ στιγμή τὸ στόμα σας νὰ κλείνῃ ἢ ἀδικία, ἢ ψευτιά, ἢ ἀσυνειδησία, κάθε λογῆς ἀδιαντροπία καὶ κάθε ἀτιμία, καὶ τῆς ἀνάγκης ἢ βαρεῖα παλάμη, ποῦ συντρίβει, τὸ θράσος καὶ ἡ προστυχία, ἢ ἀγραμματοσύνη καὶ ἡ μωρία, — μέγαλινες καὶ στρίγγλες ἀδερφάδες. Δὲ θὰ μπορούσατε ποτὲ νὰ πῆτε μία λέξι ἐλεύθερη καὶ ξάπτερη... καὶ ποῖος θὰ ἐρωτύσει, γιὰ ποῖο σκοπὸ νομίζατε πῶς ἤρθατε ἰτὸν κόσμῳ; Πῶς, ἐνῶ σᾶς καλῇ (sic) τὸ φῶς, εἰς τὸ σκοτάδι ζῆτε. Πῶς δὲ σᾶς εἴλκυσε ποτὲ οὐδὲ θὰ σᾶς ἐλκύσῃ τοῦ Δρόμου ἢ φήμης ἢ πορνικῆς καὶ τῆς στιγμῆς ἢ [δόξα,

ἂν σᾶς δαγκάνῃ ἄπονα ἢ πῆνα ἢ ἡ λύσσα, ἀνίσως δοκιμάζετε, ἀνίσως μαρτυρῆτε χίλιους θανάτους μονομιᾶς σὲ μιὰ ἡμέρα μόνῃ παλεύοντας νὰ δώσετε μορφὴ ἰστὰ ὄνειρά σας» κλ. κλ.

δὲν ἐξακολουθοῦμεν, διότι γνωρίζομεν ὅτι καὶ τῶν εὐμενεστῶν ἀκροατῶν ἡ ὑπομονὴ ἔχει ὅρια. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ καταλήξωμεν τὸν περὶ τοῦ ποιητοῦ τῶν «Ἐλευθέρων στίχων» λόγον, χωρὶς νὰ παρθεῶμεν τὸ μικρὸν τοῦτο πεντάστιχον ποίημά του, ἐπιγραφόμενον παρὰ τοῦ ποιητοῦ «τὸ Κτῆνος» καὶ ἀποτελεινόμενον θυμοσφῶς πρὸς τὸν ποιητὴν αὐτόν:

«Ὡς εἶδε πῶς δὲν εὗρισκεν ἡγῶ εἰς ζῶντα στήθη,
»πῶς εἰς τὰς ἐπικλήσεις τῆς δὲν ἀπεκρίνετο κανεὶς,
»ἢ ἄνδρος ψυχῇ μου
»ἐστρώθ' εἰς κλίνην ἡδονῆς
»καὶ — κτῆνος — ἐκοιμήθη».

Τὸ ποίημα τοῦτο καὶ λόγῳ ἐπιβολῆς καὶ λόγῳ ποιῶ καὶ λόγῳ ιδίως ποσοῦ εἶνε τὸ κάλλιστον τῆς συλλογῆς. Ἐν μόνον δὲν ἐννοοῦσιν οἱ κριταί: διατὶ ὁ ποιητὴς, κοιμηθεὶς ὡς ἐκοιμήθη, ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ ἐξυπνήσῃ.

«Τὸ Μαντεῖον τῆς ψυχῆς» εἶνε συλλογὴ περιέχουσα, πλὴν μικροῦ δωδεκαστίχου προλόγου, τὰ πάντε ταῦτα ποιήματα: ἡ Λαμπυρίδα, ὁ Βάρβαρος, τὸ ἄκαρπο χωράφι, Νέος Μεσσίας καὶ Ἱερὸς πόθος. Τῶν ποιημάτων τούτων, γεγραμμένων εἰς τὴν μιγῆδα γλῶσσαν τοῦ συρμοῦ, περὶ τῆς πρὸ μικροῦ ἐλέγομεν, καὶ εἰς στίχους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνομοιοκαταληκτοῦς, γενικὸν γνώρισμα εἶνε ἀκαταστασία καὶ διαστροφή νοημάτων, προβαίνουσα μέχρις ἀποκαλυπτικῆς ἀσφαλείας. Ὁ ποιητὴς φαίνεται πολλὰχοῦ ἔχων καὶ

θέλων καὶ νὰ εἶπῃ, ἀλλὰ τὸ καὶ αὐτὸ δὲν τοῦ ἀρκεῖ. Θέλει νὰ εἶπῃ περισσότερα, καὶ τὰ περισσότερα εἶνε συνήθως νέφη πυκνά, ἀτόπων λέξεων ὄγκος, καὶ νόθων ἰδεῶν κυκλών, ὅπου πνίγεται ἠθησιγενὲς τὸ ἀμυδρὸν ἐκεῖνο νόημα, τὸ οὐχὶ πάντοτε ἀτυχές. Τοῦτο δὲ καταφαίνεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ προλόγῳ:

«Καθὼς μέσ' ἔς τοὺς πανάρχαιους καὶ φημισμένους
[χρόνους]
ἐδούλευαν παντοσεὶνὰ μαντεῖα καὶ Σιβύλλαις,
καὶ μ' ἀκατάληπταις φωναῖς σὲ φτερωμένους τόνους
ἄνογαν ὅλαις τῆς ζωῆς ταῖς σφαλισμέναις πύλαις,
καὶ πρόλεγαν εἰς τοὺς θνητούς, ποῦ ῥωταγὰν νὰ μάθουν,
ὅσα σ' ἀγέννητο καιρὸ τοὺς ἐμελλε νὰ πάθουν.

“Ἐστὶ καὶ τώρα νοιώθω ἐγὼ μέσ' ἔς τῆς ψυχῆς τὰ βάθη
ἀδιάκοπα ἔνα κρυφὸ μαντεῖο νὰ δουλεύῃ.
Κι' ὅταν οἱ πόνοι τῆς ζωῆς μου ἀνάθουν τὰ πάθη
καὶ ἡ φροντίδα μέσ' ἔς τὸ νοῦ τὸ δρόμο της γυρεύῃ,
ἀπ' τὸ μαντεῖο τῆς ψυχῆς σὰν ἐξαλλή πυθὶα
μοῦ λείει ἡ Μοῦσα φτερωταῖς φωναῖς μὲ ἁρμονία».

“Ἄν, ἀναλύνοντες δι' ὀλίγων τοὺς στίχους τούτους, ἐρωτήσωμεν τὸν ποιητὴν, τί ἄρα ἐννοεῖ λέγων, ὅτι αἱ Σιβύλλαι ἐδούλευαν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτι ἄνοιγαν ὅλαις τῆς ζωῆς ταῖς σφαλισμέναις πύλαις, καὶ ὅτι ἐπραττον μάλιστα τοῦτο μὲ ἀκατάληπταις φωναῖς, τί δύναται νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ, σαφὲς ὅμως καὶ νοητὸν εἰς ἡμᾶς, οἷτινες οὔτε Σιβύλλαι εἴμεθα, οὔτε μαντεῖα: “Ἄν δὲ καὶ οὕτω, δι' ἀκαταλήπτων δηλαδὴ φωνῶν καὶ τῶν πτερωτῶν κατῴρθοναι Σιβύλλαι καὶ τὰ μαντεῖα νὰ προλέγωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ μέλλον, ὡς ἐξηγεῖται σαφέστερον κατωτέρω ὁ ποιητής, τίς καὶ ὅποια ἡ σχέσις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ κρυφοῦ μαντείου, τὸ ὅποιον νοιώθει ὁ ποιητής νὰ δουλεύῃ ἀδιάκοπα μέσ' τῆς ψυχῆς τὰ βάθη; Προλέγει καὶ αὐτὸ εἰς τὸν ποιητὴν τὸ μέλλον, ὡς λογικῶς ἡδύνατό τις νὰ προσδοκᾷ; Παντάπασιν. Ἀπὸ τὸ Μαρτεῖον τῆς ψυχῆς λέγει μόνον ἡ Μοῦσα εἰς τὸν ποιητὴν φτερωταῖς φωναῖς μὲ ἁρμονία, δηλαδὴ, ἐπὶ τὸ ἀπλοελληνικώτερον, στίχους. Ἡ μόνη ὁμοιότης τῆς παραβολῆς εἶνε, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἔχομεν φτερωμένους τόνους, ἐδῶ δὲ φτερωταῖς φωναῖς. Ἀκατάληπτον ἐπίσης εἶνε, ὅτι ἡ φροντίδα γυρεύει τὸ δρόμο της μέσα ἔς τὸ νοῦ, καὶ ἔτι ἀκαταλήπτότερον, ὅτι κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν χρονικὴν στιγμήν ἡ Μοῦσα λέγει εἰς τὸν ποιητὴν φτερωταῖς φωναῖς. Τοιαῦται δὲ σκοτεινὰ, συγκεχυμένα, περυστημένα καὶ αὐτόχρημα αἰνιγματώδεις εἰσὶ πολὺ συχνὰ αἱ ἐννοιαί τοῦ ποιητοῦ. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς Λαμπυρίδος μανθάνομεν, ὅτι μία Θεία Πρόνοια κυβερνᾷ ἔς τοῦ χρόνου τὴν κορυφαία πύσματα μεγάλα καὶ προαιώνια ἀμέσως κατωτέρω ὁ ποιητής νοιώθει τὴν Λαμπυρίδα νὰ τὸν ἀπαλύνῃ σὰν γὰρ ἡδη μηχανικό, ἀγροικᾷ περαιοῖς νῆας ἐλπίδα νὰ φτερουγίσῃ κατὰ τὴν δροσερὴν ἀγτίδα [τῆς Λαμπυρίδος] ποῦ

τὸν φωτίζει, προσδοκᾷ μετ' ὀλίγον ἡ δική μας σφαῖρα νὰ γαθῇ ἔς τοῦ γενικοῦ ἀφανισμοῦ τὸ ἀράχριασμα, ἡ δὲ Λαμπυρίδα νὰ γυροῖ σὰν ἄστρο ἔς τὴν κατὰμαυρὴν γλαυίδα, ὅπου θ' ἀπλώσῃ ὁ ἴσκιος τοῦ θανάτου, καὶ αὐτὴν μόνην [τὴν Λαμπυρίδα] νὰ ἰδῇ ὁ Θεὸς μπροστὰ του, ὅταν περάσῃ. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν εἶνε ποίησις, ἀλλὰ φαντασιοκοπία πλήρης λέξεων καὶ παραδοξολογία κενὴ νοημάτων.

Μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὰ δύο σχετικῶς κρεῖττονα ἔργα τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγώνος, τὸν «Καθρέπτην τοῦ πύργου μου» καὶ τὴν «Θάλασσαν». Ὁ «Καθρέπτης τοῦ πύργου μου» δὲν εἶνε κυρίως εἰπεῖν λυρικὸν ποίημα, οὔτε συλλογὴ λυρικῶν ποιημάτων, ἀλλὰ σειρά μᾶλλον ποιητικῶν, ὡς ἐν πανοράματι ἀνελλισσομένων καὶ πολλαχοῦ ἱκανῶς ἐπιτυχῶν εἰκόνων, τοῦ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἑλληνικοῦ βίου, ἧς φαντάζεται ὁ ποιητής ὅτι βλέπει ἐντὸς παλαιῦ καθρέπτου τοῦ πύργου του, ῥαντίζων αὐτὸν διὰ μηχανικοῦ κλωνίου βραχέντος ὑπὸ τῆς πρωϊνῆς δρόσου. Τὸ κλωνίον αὐτὸ ἐγχειρίζει εἰς τὸν ποιητὴν, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ ἱστορεῖται, παρὰδοξος γέρων, εἰσερχόμενος τὸ ἐσπέρας εἰς τὸν πύργον αὐτοῦ καὶ ὑποδεικνύων αὐτῷ τί πρέπει νὰ ψάλλῃ. Ὁ ποιητής δὲν λέγει τί εἶνε ὁ γέρων οὗτος, οὔδὲ κατῴρθωσαν οἱ κριταὶ νὰ τὸ ἐννοήσωσιν ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἐπομένων μυστηριωδῶν λόγων τοῦ μυστηριώδους φαντάσματος.

«Ἢμαι τοῦ ξύπνου τῶναιρο.—παρηγοριὰ τοῦ κόσμου,
σὰν ὄνειρο, σὰν φάντασμα» χίλιες θωρεῖς κι' ἄν
[παίρνω].
εἶν' ἓνα τὸ μυστήριό μου, εἶν' ἓνας ὁ σκοπός μου,
τῆς φαντασίας τὰ κρυφὰ χαρίσματα νὰ φέρνω.

“Ὅσοι μὲ εἶδαν, γέρο ἢ νεό, νεράδα ἢ κοπέλα,
μὲ εἶπαν θέλημα θεοῦ, καλὴ μὲ εἶπαν μοῖρα,
μὲ εἶπαν οἶστρο, ἔμπνευσι, φωτιά, μὲ εἶπαν τρέλλα!
Ποῖς ξέρει τί θὰ βαφτιστῶ καὶ ἔς τὴ δική σου θύρα.»

Ὅλος σχεδὸν ὁ πρόλογος εἶνε ὁμοίᾳ πρὸς τὰ ἀνωτέρω μυστηριώδους φαντασμαγορία, καθ' ἣν ὁ ποιητής, φρίκην καὶ τρόμον ἐπιτηδεύων, χωρὶς τινος ἀνάγκης, φαίνεται μεταφράζων ὁμιχλώδη τινα ὁπσιάνειον ὁπτασίαν μᾶλλον, ἢ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ αἰθρίου ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, ὅφ' ἂν προδήλως ἐγεννήθη. Καὶ γενικώτερον δὲ ἡ ἐπίδρασις ξένων ἀναγνωσμάτων, ἰδίως Ἀγγλῶν ποιητῶν καὶ εἰδικώτερον τοῦ Shakespeare καὶ τοῦ Walter Scott καταφαίνεται πολλαχοῦ ἐπὶ τε τὰ νοήματα καὶ τὴν φράσιν τοῦ «Καθρέπτου» καὶ ἀποτελεῖ παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν καθαρῶς ἑλληνικὴν καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιαν ἐπιβολὴν τοῦ ποιητοῦ, ἐπιχειρήσαντος νὰ ἐμφυσήσῃ ποιητικὴν ζωὴν εἰς ἀπὸ μηχανοῦ ἤδη ἐκλιπούσας εἰκόνας τοῦ παλαιότερου ἑλληνικοῦ βίου. Πῶς εἰς τοῦτο παρωρμήθη, διεγείρεται ὁ ποιητής διὰ τῶν ἐπομένων καλῶν στίχων:

— «Ὅ, τι κι' ἂν φέρνης.

λέγει ὁ ποιητὴς πρὸς τὸν μυστηριώδη γέροντα,
 δός μου το, κι' ἐστείρῃς ἡ καρδιά μου!
 Τὰ λίγα τῆς αἰσθημάτα, τὰ εἶπα τὰ ξανάπα.
 Χρόνια καὶ μῆνες τραγουδοῦ τῇ λύπῃ ἢ τῇ χαρᾷ μου,
 ὅσα καὶ σήμερ ἄγαπῃ, ὅσα καὶ πρὶν ἀγάπα.

— Ἐχετε μὴ φτωχὴ καρδιά,

ἀπαντᾷ ὁ γέρον,

φτωχὴ καὶ βαρημένη,
 κι' ὅ, τι παράξενο σᾶς πῆ, τυφλὰ τὸ ξαναλέτε.
 Πιὸ πέρα ἀπ' τὸ κατωφλί σας δὲν βλέπετε καυμένοι,
 καὶ μοναχὰ γνωρίζετε νὰ χαίρεσθε ἢ νὰ κλαίτε.

Ἵστὸ νοῦ σου ἂν δὲν ἔφερνα σεισμὸ αὐτὴ τὴν ὥρα,
 ἀκόμα θὰ μᾶς ἐψάλλες καυμούς ποῦ ἱστορήθηκαν,
 ἢ στολισμένους θάβγαίνες μὲ δανεισμένα δῶρα,
 καὶ θεὸς νὰ ξανασκότονες — πουλιὰ ποῦ ἐσκοτωθήκαν.

Ἄλλοιθωρες ψυχές! χοχλιοὶ 'ς τὰ σπίτια σας χωσμένοι,
 μὲ θύρα κατασκέπαστη, μὴν τύχη φῶς καὶ δῆτε!
 ποῦ μέσ' 'ς τὸ δρόμο τῆς ζωῆς σᾶς σέρνουν πεθαμένοι,
 ποῦ ἀνοίγετε περγαμηνές καλοτυχιὰ νὰ βρῆτε.

Ἐθγάτε καὶ διαθάσετε τὰ λούλουδα, τοὺς τοίχους,
 κυττάζετε ἓνα σύννεφο, θαυμάσετε μὴ μπόρα!
 Ἐνα κελιάδιμα πουλιοῦ ἀΐζει χίλιους στίχους,
 δέκα μερόνυχτα σπουδῇ 'ς τὸν κῆπό σου μὴν ὥρα.

Τὴν πέρασες τὴ νειότη σου μὲ μύθους καὶ ἱστορίες,
 καὶ δὲν στοχάσθηκες ἂν μὴ κι' ὁ πύργος σου δὲν ἔχει!
 Ὁ νοῦς σου ὀνειρεύεται σκηνές καὶ τραγωδίες,
 ἢ δίψα τὸν ἐστέγνωσε, — καὶ 'ς τὴν αὐλὴ σου βρέχει.

Καλὴ ἐπίσης, ἀλλὰ παραμορφωμένη εὐθὺς
 ἐν ἀρχῇ δι' αὐτοῦ πλάτυσμοῦ εἶνε ἡ πρώτη αὐτῇ
 τῶν εἰκόνων :

«Τῆς Δύσης ἡ στερνὴ ἀντηλιὰ χτυπᾷ τὸ Κονοστάσι,
 καὶ φαίνεται δὲ φαίνεται τὸ ἄγρουνο καντίλι.
 Τῆς Παναγίης καὶ τοῦ Χριστοῦ τ' ἀνηλωτὰ στεφάνια
 φεγγαβολοῦν 'ς τὰ μελανὰ τοιγύρω πρόσωπά τους.

Ὁ ἅγιος Παντελεόνας κι' οἱ δώδεκ' Ἀποστόλοι
 μαυρίσαν καὶ δὲ φαίνονται ἀπ' τοῦ καιροῦ τῇ σκόνῃ.
 Μόνο τὰ μάτια τ' ἄγρια τοῦ Χάρου-Ταξιάρχῃ
 ἀστράφτουν, σὺν νὰ χαίρουνται γιὰ τὴ ψυχὴ ποῦ βγαίνει
 μέσ' ἀπ' τὰ σπλάγχνα ἐνὸς γυμνοῦ καὶ τρομασμένου

Ψυχὴ ποῦ τὴν κρατᾷ σφιχτὰ κι' ἀπ' τὰ μαλλιά τῇ
 νὰ τῇ γλυτώσῃ ἀπ' τὸν ἐχθρὸ ποῦ μάχεται ἀπὸ πίσω
 μὲ τὸ μακρὸ γατζοῦνι τοῦ δικῆ του νὰ τὴν κἀνῃ.

Κοπέλλα ἀπὸ τὸ μάγγανο σηκώνεται πανώρηχα,
 μὲ τὰ φλωριὰ 'ς τὰ στήθη τῆς καὶ μ' ἄλικο σαλβάρι.
 Παίρνει ἀσημένιο θυμιατό, θυμιάζει τὰς εἰκόνες,
 καὶ μὲ μικρὸ χαμόγελο, μὲ μάτια στηλωμένα,
 κυττάζει πρὸς τὴν Παναγίᾷ καὶ κάνει τὸ σταυρό τῆς.
 Ἀκίνητα κι' ἂν ἦτανε τὰ χεῖλιά τῆς, μιλοῦσαν.
 μιλοῦσαν, καὶ μοῦ λέγανε πῶς ἔλειπ' ὁ καλὸς τῆς.
 Πηγαίνει 'ς τὸ παρόντο, τηρᾷ συλλογισμένη.
 Εἶν ὥρα ποῦ ἡ συλλογὴ μέσ' 'ς τὸ νοῦ πλανιέται,
 'σὺν βάρκα μὲ ἀσάλευτα κουπιὰ 'ς τὸ περιγιάλι.
 Εἶν ὥρα ποῦ ἡ μοναχίτσα, 'σὺν μυστικῇ πλημμύρᾳ,
 ἀγάλια ἀγάλια τριγυρνᾷ καὶ σφίγγει τὴν καρδιά μας.

Κόβει ἀπ' τὴ γλάστρα λούλουδο καὶ τὸ γλυκοχαϊδεύει,
 καὶ πρὸς τὴν πικροτάλασσα τὰ μάτια τῆς γυρῶντας

σαλεύει τ' κεφάλι τῆς, σὺν νὰ μιλήῃ μονάχη.
 Ὡς τόσο ἡ νύχτα δὲν ἀργεῖ τὸν κόσμον νὰ σκεπάσῃ,
 κι' ἡ κόρη μισοφαίνεται σὺν Ἰσκιος, καὶ ὄχι κόρη.
 Ἵσὸν ὄνειρο χαρούμενο ποῦ γλύκανε τὸ νοῦ μας,
 κι' ἄλλο παρὰ ἐνθύμηση 'ς τὸ ξύπνο δὲ μᾶς μένει.

Ὁ ποιητὴς τοῦ «Καθρέπτου» ἔχει περιγραφικὸν
 ἰδίως τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ τάλαντον, διὰ τοῦτο
 δὲ καὶ αἱ εἰκόνες αὐτοῦ ἀποτελοῦνται μὲν ὡς
 ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ περιγραφῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ κό-
 σμου, ὧν ἡ περὶ τεχνος λεπτολογία ἐνθυμίζει
 πολλαχοῦ τὴν κρατοῦσαν σήμερον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ
 πραγματικὴν λεγομένην σχολὴν, ἀλλὰ σπανίως
 ποῦ καὶ ἀσθενῶς μόλις ὑφύονται ὑπεράνω τοῦ
 αἰσθητοῦ ἢ ἐμβαθύνουσιν εἰς τὸν κόσμον τοῦ πά-
 θους καὶ τοῦ αἰσθημάτος. Ἡ γλωσσά του ἔχει
 μὲν τὸ πρόσχημα τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ συγκα-
 ταβαίνει καὶ μέχρι τῆς πεζοτέρης ἀπλότητος
 τῆς ὁμιλουμένης, οὐδ' ἀπαξιοῖ νὰ δανείζεται ἐνίο-
 τε καὶ παρὰ τῆς καθαρουργίας, ὅσαςκις ἀπαιτεῖ
 τοῦτο ὁ στίχος, ὅστις καὶ δύνανται καὶ χάριν
 ἔχει πολλαχοῦ, ἐλέγχει δ' ἐν συνόλῳ καὶ δεξιό-
 τητα καὶ καλαισθησίαν ἡσκαμένην.

Ἐστὼ εἰς δεῖγμα ἰδίως τῆς περιγραφικῆς
 ἱκανότητος τοῦ ποιητοῦ καὶ ἡ ἐπομένη τρίτη Εἰ-
 κὼν τοῦ «Καθρέπτου» :

Ὁ ἥλιος στὰ μεσουράνια σιγὰ σιγὰ ἀνεβαίνει,
 τὰ φύλλα τοῦ περιβολιοῦ ἀτάλευτα κοινοῦνται.
 Τὰ παραθύρια λάμπουνε τριγύρω σὺν εἰκόνες,
 ποῦ ἄλλη στορεῖ τὸ πέλαγο, κι' ἄλλη βουνὰ καὶ δένδρα.
 Κι' ἓνα μικρὸ παρόντο μὲ γιασουμὶ πλεγμένο,
 στολίζει κώχη δροσερῇ στοῦ μιντεριοῦ τὴν ἄκρη.
 Ἐκεῖ, σὲ ἄσπρο καὶ ἀπαλὸ γυρμένους μαξιλάρι,
 ἓνας ἀφέντης κάθεται βαθεῖα συλλογισμένος.
 Μὲ τῶνα χέρι τοῦ κρατᾷ χαρτὶ καὶ τὸ διαβάζει
 μὲ τῆλο παίξει ἱγανὰ μεγάλο κομπολόγι.
 Τὸ μέτωπό του ζωγραφᾷ ἐξήντα χρόνων πᾶθια,
 Τὰ χεῖλιά του ξεχάσανε τὴ ναστιμιά τοῦ γέλιου.
 Ἀπ' τὸ ψαρό μουτῆκι τοῦ καθεμιὰ τρίχας ἄκρη
 σὲ ὥρα λύπης ἢ θυμοῦ τὴν ἔχει δαγκαμένη.
 Μέσ' ἀπ' τὴ μακρὴ ζώνη τοῦ χονδρὸ βολόγι σέρνε,
 βλέπει τὴν ὥρα καὶ λοξὴ ματιά στὴ θύρα εἰσέρχει.
 Ἀνοίγ' ἡ θύρα σιγανὰ, κι' ἄλλος ἀφέντης μπαίνει,
 γέρος ἀκόμη πὺ σκυφτός καὶ πὺ διαλογισμένος.
 Βάζει τὸ χέρι σ' τὴν καρδιά, σιμόνει καὶ καθίζει.
 Ἀνερωτιοῦνται παίζοντας τὰ πατερμὰ σ' τὰ χέρια,
 κι' ἀγάλια ἀγάλια σὲ βαθεῖα βυθίζονται κουβέντα.
 Τὰ λόγια τους μοῦ φαίνονται συλλογισμένα λόγια.
 Τὸν κάθε λόγῳ γνέψιμο γοργὸ τὸν δυναμώνει,
 στὸ κάθε γνέψιμο κουνάει ὁ ἄλλος τὸ κεφάλι.
 Πιάνουν χαρτὶ στὰ χέρια τους, κι' ἀντάμα τὰ διαβάζουν,
 καὶ πάλι τὰ διπλόνουν καὶ κρυφοσυνηταχίνουν.
 Μεγάλῃ καὶ τρανῇ δουλειᾷ γυρίζει μέσ' τὸ νοῦ τους.
 Μεγάλες πίκρες τωρινές, χάρεις ποῦ θεανέρθουνε,
 ἢ μὴ καρδιά σ' τὴν ἄλληνε νὰ φανερώνῃ πρέπει.
 Τοῦ φόβου τὰ φαντάσματα, τῆς ἀνδρείας ἡ σπιθὴς.
 Θαρρεῖς πηγαίνουν κι' ἔρχονται μέσ' τὰ γοργὰ τους
 μάτια.
 Ὅσο πηγαίνει, ἡ ὄψη τους θερμαίνεται κι' ἀστράφτει.
 Φωτιὰ πετοῦν τὰ μάτια τους, φωτιὰ ποῦ χῶρες καίγει
 φωτιὰ ποῦ σκιάζει τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ποῦ ζυπνᾷ τοὺς
 φίλους,
 ποῦ κι' ἀπὸ βράχους καὶ βουνὰ, κι' ἀπὸ χωριὰ καὶ
 χῶρες,

τὰ παλληκάρια προσκαλεῖ, τῇ λεβεντιά μαζώνει,
κα' τοὺς μοιράζει τ' ἄρματα, τοὺς δίνει τὰ φυσέκια,
τοὺς στέλνει μ' ὄρκους, καὶ μ' εὐχὲς νὰ πᾶν νὰ πολε-
μήσουν,
ν' ἀπλώσουνε τῆς λευθεριᾶς τὴν πρασινάδα πάλι
στὰ ξεραμένα τους βουνά, στοὺς μαραμένους κάμπους.
Κρυφομαζώνουν τὰ χαρτιὰ οἱ δυὸ μεγάλοι ἀρχόντοι.
Τὰ σφιγχοδέουνε μαζί, μὲ βούλλες τὰ βουλλόουνε.
Καὶ πίσω ἀπὸ τὴν Παναγιά μὲ προσοχὴ τὰ κρύβουν.
Σφίγγουν τὰ χέρια ἀμίλητοι, μὲ μάτια δακρυσμένα.
Καὶ βγαίνουνε κ' οἱ δυὸ μαζί ἀγάλια περπατώντας.

Τὴν «Θάλασσαν», συλλογὴν λυρικῶν ποιημάτων, ἀποτελοῦσι τὰ ἐπόμενα ποιήματα, πλὴν τοῦ προλόγου: «Στεριά καὶ θάλασσα», «Ἡ σκουριασμένη ἄγκυρα», «Τὰ τρία νησιά μας», «Στὸ πέλαγος», «Τὸ λουλουδί τῆς ἀγάπης», «Στὴν ἀκρογιαλιά», «Τὸ Λιλάδι», «Τὸ Ναυτόπουλο», «Ἡ Φωλιά», «Ἡ Νέζω», «Ὁ Ναύτης», «Ἡ Ψαροπούλα», «Τὰ Θαλασσοπούλια μας», «Δυὸ νύχτες», «Barcarolle», «Νύχτα», «Τὰ Φύκια», «Ὁ Γλάρος».

Ὁ ποιητής, ὡς ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως ταύτης καταφαίνεται, δὲν ἀπξίωσε νὰ δανεισθῇ πρὸς ὀνομασίαν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τὴν διαλεκτικὴν λέξιν «Λιλάδι», ἣν οἱ κριταὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι μόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἀτάκτων τοῦ Κοραῖ ἐννόησαν ὅτι σημαίνει «χάλικα», καὶ τὴν ἰταλογαλλικὴν λέξιν: Barcarolle. Δὲν πρέπει τις ὅμως νὰ συμπράνῃ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ τὴν γλώσσαν καθόλου τῶν ποιημάτων τούτων ἐπιδαρύνουσι πολλὰ τοιαῦτα δάνεια. Τούναντίον, καὶ οἱ κριταὶ εὐχαρίστως σημειοῦσι τοῦτο, ὡς ἐν τῶν καλλιῶν περὶ τὴν μορφήν προτερημάτων τῆς συλλογῆς ταύτης—ἡ γλώσσα τῆς «Θαλάσσης» εἶνε ἐν γένει καθαρὰ δημοτικὴ, πολλὴν ἔχουσα τὴν χάριν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, σπανίως δέ, πολὺ σπανίως ἀσχημίζει αὐτὴν περινενοημένη τις φράσις ἢ λέξις τῆς μιγάδος, οἷον φτερωτά, μυρωμένα, βοτταλοστρωμένα, ὁλόγλυκα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον τῆς νέας χύτρας μαγεύρουμα. Καὶ γενικώτερον δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα ἔχουσι τὴν κορφήν ὁμαλὴν καὶ ἀβίαστον, εὐχρουν πολ-
λαχοῦ μεθ' ἀπλότητος καὶ ἀπερίττως ἐπιμε-
λημένην, ὑπερέχουσι δὲ κατὰ τοῦτο ἀποτόμως πάντων τῶν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑποβλήθέντων. Ὁ ποιητὴς φαίνεται οἰκτιρὸς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀληθῶς ἀγαπῶν α' τὴν καὶ μετ' ἀγάπης σπουδάσας τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὴν ὀργάν, τὸ μεγαλεῖον καὶ πᾶσαν μυστηριώδη χαλιάν. Διὰ τοῦτο δὲ ἔχει ἀληθὲς καὶ ἀνεπίπλαστον τὸ αἰσθημα. Ἡ ἐμπνευσις του εἶνε γνήσιον, ἀμυρὸν συνάμα καὶ δροσὶδες θαλάσσιον πνεῦμα, ὅτε μὲν αὖρα, ὅτε δὲ βορρᾶς δριμύς καὶ ἄλλοτε νότος τοικυμιώδης συνήθως ὅμως εἶνε ζέφυρος μαλακός, ὁ μόλις ῥυτιδῶν τὰ γλαυκὰ νῶτα τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ οἰοῖται βαυκαλῶν εἰς ὕπνον τὸ γαληναῖον κύμα. Οὕτω δὲ ὁ ποιητὴς φαίνεται ἀσμε-

νίζων εἰδυλικὰς μᾶλλον ἢ τοικυμιώδεις σκη-
νὰς καὶ εἰς ἐκεῖνας ἰδίως ἐπιτυγχάνει. Τὰ νοή-
ματά του στεροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυνάμειος καὶ βάθους, ἔχουσιν ὅμως ἐγκράτειαν καὶ χάριν ἀπείριτον, οὐδὲ ἐντείνονται εἰς πομπήλους, οὐδὲ βαινουσιν ἐπὶ καλοβάθρων. Εἰσὶν ἄρτια καὶ ἀπλά, ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπηθῇ, ὅτι ἡ ἀπλότης αὐτῶν ἐκπίπτει ἐνίοτε εἰς πεζολογίαν· τὸ νόημα δὲ τοῦτο πᾶσχοῦσιν ἰδίως πολλαχοῦ τὰ ποιήματα: «Στὴν ἀκρογιαλιά», «Ἡ Νέζω», «Τὰ Θαλασσοπούλια μας» καὶ «Ἡ Barcarolle».

Εἰς δεῖγμα τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ ποιητοῦ ἔστωσαν ἰδίως τὰ ἐξῆς ποιήματα:

- 1) ὁ Πρόλογος.
- 2) Ἡ Σκουριασμένη ἄγκυρα.
- 3) τὸ Ναυτόπουλο.

Πρόλογος

Τὰ κύματα, τῆς θάλασσης θεότρελλα παιδιὰ,
Ποῦ μέρα νύχτα τρέχουνε κι' ἀφρίζουν καὶ πηδῶνε,
Χαρούμενα χαπλόνουνε 'σὺν εὖσων ἀμμουδιὰ,
Τὰ κύματα, τῆς θάλασσης θεότρελλα παιδιὰ,
Φέρουνε μαζί ἀπ' τὸ πέλαγος δροσιὰ καὶ μυρωδιὰ
Κ' ἕνα τραγουδι μυστικὸ, αἰώνιο τραγουδοῦνε
Τὰ κύματα, τῆς θάλασσης θεότρελλα παιδιὰ,
Ποῦ μέρα νύχτα τρέχουνε κι' ἀφρίζουν καὶ πηδῶνε.

Οἱ λογισμοί μου, τῆς καρδιᾶς παιδιὰ καμαρωτά,
Ποῦ μέρα νύχτα ἀκούραστα 'ς τὴν θάλασσα γυρίζουν,
Μαζί τους χίλια ὄνειρα μοῦ φέρουν φτερωτά.
Οἱ λογισμοί μου, τῆς καρδιᾶς παιδιὰ καμαρωτά,
Στ' ἄσπρο χαρτί μου ῥίχνουνε τραγουδιὰ ταιριαστά,
Καὶ σιγανὰ γλυκοῦς σκοποὺς 'ς τὸ αὐτὶ μου ψιθυρίζουν,
Οἱ λογισμοί μου, τῆς καρδιᾶς παιδιὰ καμαρωτά,
Ποῦ μέρα νύχτα ἀκούραστοι 'ς τὴν θάλασσα γυρίζουν.

Ἡ σκουριασμένη ἄγκυρα

Σὲ μιά γωνιά τοῦ λιμανιοῦ 'ς τὴν ἀμμουδιὰ χωμένη
Ὅποιος περάσῃ ἀπὸ 'κεῖ θὰ 'δῇ λησμονημένη
Μιὰν ἄγκυρα μεγάλῃ
Κιτριτισμένη ἀπ' τὴ σκουρία κι' ἀπ' τὰ πολλὰ τὰ
[χρόνια]
'Εκεῖ μιά 'μέρα ἐρρίχτηκε καὶ θὲ νὰ μείνῃ αἰώνια
Κοντὰ 'ς τὸ περιγιάλι.

Καθὼς τὸ ναυτὴ τὸν παλῶ 'ποῦ γύρισε τὴ σφαῖρα
Τὰ γηρατειὰ μέσ' ἐστὴ στεριά τὸν εἶγουνε μιά 'μέρα
Κι' ἀποσταμένος κ' ἐρημος τὰ βῆ' ἀτὰ του σέρνει.
'Ετσι κι' αὐτὴ 'ποῦ γύρισε τῆς θάλασσης τὰ βάρη
Τώρα σκουριάζει μοναχὴ 'ς τὴν ἄρχηα ποῦ ἐστάθη
Καὶ λυπημένη γέρνει.

Γύρω της σὺν παρηγορίᾳ ἡ θάλασσα χαπλόνει
Τὸ γαλανὸ τὸ κύμα της καὶ τῆς στεφανώνει
Μὲ τὸ λευκὸ ἀφρό της.

Ποῦς ξέρει τί κρυφομιλᾷ μὲ τὴν παλιὰ της φίλῃ.
Ποῦς ξέρει τί νὰ τῆς μὴνᾷ μὲ τὸ μικρὸ κογγύλι.
Ποῦ ἀπ' τὸ κύμα σέρνεται κοντὰ 'ς τὸ σίδερό της

Φύκια πολλὰ τραγύρω της τῆς ἔχει μαζεμένα
Ποῦ τὴν σκεπάζουνε, γλωμὰ κι' αὐτὰ καὶ μαραμένα.
'Σὺν νεκρὸν σεντόνι.
'Ὅμως κ' ἐκεῖνα ὁ ἄνεμος ὁ κρύος τοῦ χειμῶνος
'Ὅταν γυρνᾷ 'ς τὸ πέλαγο καὶ τὸ παραζῆ μόνος
Ἀλύπητα σαρώνει.

Καμμιὰ φορὰ 'ς τὴ μοναξιά ὅταν ψαρὲς διαδύνη
'Αράζει τὴ βαρκούλα του καὶ τραγουδώντας δίνει

Σ' τὴ σκουριασμένη ἄγκυρα σφιχτὰ τὸ παλαμάρι.
Κ' ἡ ἄγκυρα περὶφανῇ τὰ νιάτα τῆς θουμάται
Κι' εὐρίσκει μέτ' ἐς τὴν ἐρημιὰ πού γύρω της
Τὴν πρώτη τῆς τῆ χάρι. [πλανᾶται

Πῶς μοιάζει μετ' τὴν ἄγκυρα κ' ἡ αὐτὴ καρδιά μου!
Ἀπ' τῆς ἀγάπης τὸν καθύμ, τὰ τόσα βάσανά μου,
Τὴν ξέχασε ἡ χάρις.
Μὰ τάχα ἐκεῖ ποῦ ξεφυγὰ καὶ μόνη τῆς θά σβύσῃ
Καινούργια ἀγάπη δὲ εἰσέλθῃ γιὰ νὰ τὴν ἐξυπνήσῃ
Ἀκόμα μιὰ φορά;

Τὸ ναυτόπουλο

Μαύρη νυχτὶς κι' ἀνάστερη· τὰ κύματα μουγγρίζουν·
βροντᾷ κι' ἀστράφτει· οἱ κερανοὶ τὰ κύματα ξεσχί-
σαν φεῖδια λαμπερά. [ζουν

Βόηθα Χριστέ! Τριζοβολᾷ, θ' ἀνοίξῃ τὸ καράβι.
Βορριᾷ κακός, ἀλύπητος μνήματα χίλια σκάθει
ἐς τὰ μαύρα τὰ νερά.

Βουλιάζουμε!... τὰ ξάρτια μας χωρὶς πανιὰ, σπασμένα.
ἀχόρταγα τὰ κύματα τ' ἀρπάζουν ἕνα ἕνα
κ' ἐπίνω μας πηδοῦν.

Τοῦ κακού οἱ ναύταις ἄφωνοι, ὠχροί, χωρὶς ἐλπίδα
ἀκούραστοι παλεύουν... τὴν ὡμορφὴ πατρίδα
ποτέ τους δὲν θάϊδουν.

Νά! τὰ νερά πλημμύρισαν καὶ δυναμώνει ἡ μπόρα·
ἡ πρύμνη μας γονάτισε, βογγᾷ, κι' ὦρα τὴν ὦρα
ἡ πλώρη μας βουλᾷ...
Βουλιάζουμε! ἀπ' ὅλους μας οὗτ' ἕνας θὰ γλυτώσῃ
ὅλους ἡ Μαύρη θάλασσα, γιὰ νὰ μᾶς σαβανώσῃ,
βουνὰ μ' ἀφροὺς κυλᾷ.

Ἐγώ, μικρὸ ναυτόπουλο, γεννήθηκα ἐς τὸ κύμα,
σ' τὴ θάλασσα μεγάλωσα· κι' ἂν εὖρω τώρα μνήμα
ἐς τὸ μαῦρο τῆς βυθό,
σὺν τὸ μωρὸ ἐς τὴν κούνια του, ἐστὶ πράσινα χορ-
σ' τὰ φύκια, ἐς τὰ κοράλλια τῆς καὶ ἐς τὰ μαργαρι-
τάρια
γλυκὰ θὰ κοιμηθῶ.

Δὲν με τρομάζει ὁ θάνατος· ἵ τὸν ὕπνο τὸν βαθύ μου
θὰ ψάλλουνε τὰ κύματα νανούριμα ἐς τ' αὐτὴ μου
ὁλόγλυκο σκοπὸ,
καὶ θάρχωνται σὺν ὄνειρο μαζί μου νὰ μιλήσουν,
νὰ με φιλήσουν τρυφερά, νὰ με παρηγορήσουν
ἐκεῖνοι ποῦ ἀγαπῶ.

Ὅμως, Χριστέ μου, μιὰ καρδιά μονάχα συλλογοῦμαι·
ἐκείνη ποῦ μ' ἐγέννησε, τὴ μάνα μου λυποῦμαι
καὶ κλαίω τὴ φτωχή.

Ὅλους τῆς πῆρε ἡ θάλασσα· ἐγὼ τῆς μένω,
κι' ἂν μάλῃ πῶς ἐχάθηκα σ' τὸ κύμα τ' ἀγριεμένο,
τῆς φεύγει κ' ἡ ψυχὴ.

Νά! μᾶς σκεπάζει ἡ θάλασσα.. Τὸ θέλημά σου ἄς γένη!
Γονατιστὸ τὴν ὕστερον στιγμή τὴ χρυσωμένη
εἰκόνα σου φιλῶ.

Σβύνει ἡ φωνή μου... μ' ἄρπαξε τὸ κύμα τ' ἀγριεμένο!
Χριστέ μου! τὴ μανούλα μου... τὴν ὦρα ποῦ πεθάνω
γι' αὐτὴν παρακαλῶ.

Τοιαῦτα τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Θάλασσα»
ποιήματα, ἄντι ὁμορφῶνως θεωροῦσιν οἱ κριταὶ

ὡς τὰ κάλλιστα τῶν εἰς τὸν ἐφετεινὸν ἀγῶνα
ὑποβληθέντων. Διὰ τοῦτο δέ, ἂν καὶ στεροῦνται
καθόλου δυνάμεως περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ χαλα-
ρὰν μᾶλλον ἢ συνεπτυγμένην ἔχουσι τὴν φράσιν,
κατ' ἀκριβολογίαν δὲ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ
κριθῶσι βραβεῖου ἄξια, ἀπονέμουσιν οὐχ ἦττον
οἱ κριταὶ εἰς αὐτὰ μὲν τὸ βραβεῖον, ὑποτασσό-
μενοι εἰς τὸν ῥῆτόν τοῦ ἀγῶνος ὅρον, ἔπαινον δὲ
εἰς τὸν «Καθρέπτην τοῦ Πύργου μου».

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1891.

Οἱ Κριταὶ

Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ, εἰσηγητὴς

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΓΟΥ

Υ' π ο

ΑΝΔΡΕΟΥ ΔΩΡΗ

Συνέχεια, ἴδε σελ. 271

Κεφάλαιον ΙΣΤ'.

Λεῖλὰ καὶ Αἰκατερίνη

Ἡ Λεῖλὰ χαίρουσα διότι ἐφιλοξένοι τὴν φίλην
τῆς, ἐπεδαψίλευεν αὐτῇ πᾶσαν περιποίησιν. Αἱ
δύο νεάνιδες συναμίλουν ἡσυχῶς. Ὁ μικρὸς Χρ-
σὸν εἶχε παρασκευάσει αὐταῖς καφὲν ἐξαίρετον,
καὶ ἀφροὺ τὸν ἐτοποθέτησεν ἐνώπιόν των μετὰ
δύο μικρῶν κανίστρων γλυκισμάτων, ἐκάθησε
παρὰ τὴν εἴσοδον ἀκίνητος καὶ σιωπηλός, ἔτοι-
μος νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν νεῦμα
καὶ ὑπερήφανος, διότι ἀνετέθη εἰς αὐτόν ἡ φύ-
λαξίς των.

— Ἦθελα αὐταὶ αἱ ἀνασκαφαὶ νὰ διήρκουν
αἰωνίως. ἀνέκραξεν αἴφνης ἡ Λεῖλὰ.

— Τί λέγεται! ἀπήντησε διαμαρτυρομένη
ἡ Αἰκατερίνη. Ἐγὼ εἶμαι πολὺ στενοχωρημένη,
ἀφότου ἤρχισαν αὐταὶ αἱ φοβεραὶ ὑπόγειοι ἔρευ-
ναι. Ὡ Λεῖλὰ! συγχώρησέ με διὰ τὴν ἀμφιβο-
λίαν μου, ἀλλὰ πολλάκις ἐσυλλογίσθην ἂν ὁ
πάππος σου φέρεται ὀρθῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ
ὁμολογῶ ὅτι, ἂν ἡδυνάμην ν' ἀποτρέψω τὸν Μαυ-
ρίκιον, θὰ τὸ ἔπραττον.

— Καὶ τί φοβεῖσαι; εἶπεν ἡ Λεῖλὰ. Ὁ Γκου-
σά-Νισί, εἶνε ἔμφρων. Γινώσκει τὰ πάντα. Δὲν
θ' ἀποπλανηθῇ. Ἀνευ αὐτοῦ ὁ ἀδελφός σου δὲν
θὰ ἡδύνατο ποτὲ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρας τῶσων
κόπων. Ἐπομένως τὸ καλλίτερον δὲν εἶνε νὰ
ὑποταχθῇτε καὶ ν' ἀναμείνετε μετ' ὑπομονῇ;

— Ἀν τοῦλάχιστον ἤθελε συγκατατεθῇ νὰ
με παραλάβῃ μαζί του! ἐψιθύρισε ἡ Αἰκατε-
ρίνη. Αἱ νυκτεριναὶ ἔρευναί του μοῦ ἐμπνέουν
τόσην ἀκατανίκητον εἶνε σκληρὴν νὰ μένω ἀρ-
γὴ, ἀντὶ νὰ συμμερίζωμαι τοὺς κινδύνους του...

— Ἐλα, ἀγαπητή μου, εἶπεν ἡ Λεῖλὰ, ἄφισέ
με νὰ σε διδάξω ὀλίγον τὴν φιλοσοφίαν μου. Σύγ-